

Handläggare
Mats Sylwan
Telefon: 508 31 928**Till**
Kulturnämnden
2015-08-25
Nr 4

Remissvar samt svar på skrivelsen om förslag att år 2016 ska firas som ett frihetsår för yttrande- och tryckfrihet

Förslag till beslut

Kulturnämnden godkänner kulturförvaltningens och Stockholms stadsarkivs gemensamma yttrande över remissen/skrivelsen samt justerar ärendet omedelbart.

Sammanfattning

Motionen/skrivelsen föreslår att kulturnämnden ska verka för genomförandet av olika aktiviteter under minnesåret 2016 av Tryckfrihetsförordningen från 1766. Kulturförvaltningen och Stockholms stadsarkiv ställer sig i ett gemensamt yttrande positiva till förslaget men ser det inte som möjligt att Stockholms stad ska ta på sig ett storskaligt firande av en historisk händelse av nationell dignitet. I stället bör varje avdelning ta upp frågor som rör tryckfrihets- och yttrandefrihet inom ramen för sina uppdrag och verksamhetsmedel.

Stadsarkivet kommer i seminarier, och föreläsningar, i arbetet med Stockholmskällan och stadens skolor och i samarbete med Stockholms universitet och Riksarkivet att på olika sätt belysa Tryckfrihetsförordningens och offentlighetsprincipens betydelse för stockholmarna och stadens historiska utveckling. Stadsbiblioteket kommer 2016 att utveckla programverksamheten inom ramen för projektet ”Litteratur X” genom författarsamtal, debatter, föreläsningar, bokcirklar, utställningar m.m. Kulturskolan vill ge möjlighet för eleverna att skapa, belysa och tolka rättigheter som yttrandefrihet, tryckfrihet och offentlighetsprincip.

Berit Svedberg
Kulturdirektör
KulturförvaltningenLennart Ploom
Stadsarkivarie
Stockholms stadsarkiv

Underlag för beslut

Motion (2015:11) om ”Förslag att år 2016 ska firas som ett frihetsår för yttrande- och tryckfrihet”. Dnr: 106-460/2015.
Remisstiden sträcker sig till den 4 september 2015.

Likalydande skrivelse (2015-05-20) från Rasmus Jonlund (FP), Hanna Gerdes (FP) och Anne-Lie Elfvén (FP).

UTLÅTANDE

Remissen/skrivelsen

Mot bakgrund av att det år 2016 är 250 år sedan Sveriges första tryckfrihetsförordning infördes och en ny konstitutionell princip – offentlighetsprincipen – infördes föreslår förslagsställarna:

- Att kulturnämnden verkar för att staden år 2016 särskilt uppmärksammar detta 250-årsjubileum genom ett särskilt minnesår.
- Att Stockholms stadsarkiv får ett tydligt mandat att ytterligare förstärka det pågående arbetet med att utveckla offentlighetsprincipen och arkivets digitalisering, Chydeniusinitiativet .
- Att Stockholms Stadsarkiv tillsammans med Stadsmuseet får i uppdrag att belysa yttrandefrihetens och tryckfrihetens påverkan på stockholmarnas liv genom historien.
- Att en särskild satsning initieras inom Kulturnämnden där bland andra Kulturskolans elever får möjlighet att skapa, belysa och tolka rättigheter som yttrandefrihet, tryckfrihet och offentlighetsprincip.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom kulturstrategiska staben i samarbete med Stockholms stadsarkiv och berörda avdelningar inom kulturförvaltningen.

Bakgrund

Stockholms stadsarkiv

Med införandet av Tryckfrihetsförordningen och etablerandet av offentlighetsprincipen lades grunden för ett av de centrala uppdragen för de svenska arkiven. Något som gett det svenska arkivväsendet en särställning internationellt sett: att skapa förutsättningar för och övervaka att insynen i offentlig verksamhet och tillgång till den information som skapas där fungerar.

Stockholms stad ligger långt fram i arbetet med att utnyttja de möjligheter de digitala sammanhangen ger för att bland annat utveckla offentlighetsprincipen. I den utvecklingen bidrar Stadsarkivet genom e-arkiv Stockholm och projekt eDok. Genom Chydeniusinitiativet förtydligades och stärktes Stadsarkivets roll i utvecklandet av stockholmarnas tillgång till och insyn i stadens digitala information. Kopplat till detta bedriver Stadsarkivet dessutom en storskalig digitalisering och publicering av historiska arkiv.

Kulturförvaltningen

Flera av kulturförvaltningens verksamheter är viktiga plattformar för demokrati och yttrandefrihet. Biblioteken ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Kulturskolan ska ge utrymme för ungas uttryck och eget skapande. Stadsmuseet, Liljevalchs konsthall och festivalerna är offentliga institutioner och evenemang med uppdrag att verka för både kunskap, konst och demokrati. Det har ofta stormat kring förvaltningens verksamheter vilket bekräftar deras betydelse som frihetens bastioner. Här testas varje dag gränserna för demokrati och yttrandefrihet.

Förvaltningarnas synpunkter

Inledning

Den första tryckfrihetsförordningen antogs år 1766 med regler om offentliga handlingar och med förbud mot censur. Under frihetstiden bidrog bland annat den österbottniske prästen Anders Chydenius till att riksdagen år 1766 antog en tryckfrihetsförordning som stoppade censur och införde offentlighetsprincipen i svenska myndigheter. Den avskaffades av Gustav III, men efter att denne mördats 1792 infördes en ny tryckfrihetsförordning som moderniserats i flera steg först genom 1809 års regeringsform.

Tryckfrihetsförordningen är en av den svenska demokratis grundvalar och som sådan värd att både minnas och dagligen slå vakt om. Förvaltningarna ser det dock inte som planeringsmässigt möjligt och inte heller ansvarsmässigt rimligt att Stockholms stad ska ta på sig ett storskaligt firande av en historisk händelse av nationell dignitet.

Det är samtidigt angeläget att nämndens verksamheter inom ramen för sina uppdrag och verksamhetsmedel tar upp frågor som rör tryckfrihets- och yttrandefrihet. Förvaltningarna redovisar nedan de planer och idéer som för närvarande finns och som kan bli ännu fler när budgetläget för 2016 blir tydligare.

Stockholms stadsarkiv

Stadsarkivet ser positivt på ett uppmärksammande av 250-års jubileet av Tryckfrihetsförordningens tillkomst och planerar göra det på flera sätt under 2016.

I särskilda seminarier, föreläsningar inom ramarna för programverksamheten, i arbetet med Stockholmskällan och stadens skolor och i samarbete med Stockholms universitet ska Tryckfrihetsförordningens och offentlighetsprincipens betydelse för stockholmarna och stadens historiska utveckling belysas och diskuteras. Där ska också utmaningar och möjligheter den digitala utvecklingen ger för att i framtiden upprätthålla och utveckla offentlighet och insyn lyftas. I det sammanhanget är det möjligt att t.ex. i samverkan med Stadsbiblioteket skapa förutsättning för en spridning till en större publik. Samarbete kommer också att ske med Riksarkivet och andra arkivinstitutioner i Stockholm.

Kulturförvaltningen

Kulturförvaltningen ställer sig positiv till att förvaltningens verksamheter på olika sätt manifesterar frihetsåret 2016. I nedanstående avsnitt presenteras några av de idéer och planer som föreligger i dag.

Stockholms stadsbibliotek

Biblioteken är yttrandefrihetens rum och ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Yttrande- och tryckfriheten är fundamentet som gör detta möjligt.

Biblioteken står ofta i fokus i yttrandefrihetsdebatten. Litteratur X är ett fördjupningsarbete inom Stadsbiblioteket som bland annat lyfter fram frågor kring rasism och rasistiska stereotyper. Arbetet med Litteratur X har gjort att bibliotekens urval och

mediebestånd återigen varit uppe till diskussion. Debatterna om ”Lilla Hjärtat” och ”Tintin i Kongo” härom året visar att åsikterna går isär kring hur man ska förhålla sig till de här komplicerade frågorna.

För att anknyta till 250-årsjubileet av Sveriges första tryckfrihetsförordning kommer SSB under 2016 att utveckla programverksamheten kring Litteratur X med författarsamtal, debatter, föreläsningar, bokcirklar, utställningar m.m. Samtliga 40 bibliotek i staden kommer att arbeta med projektet utifrån tre nivåer – bas, mellan och hög. Bas är för de minsta biblioteken och innebär affisering och enklare skyltning; på mellannivån anordnas program såsom bokcirklar eller högläsning; hög är för de bibliotek som har personella och tekniska resurser att anordna större program.

Stockholms stadsmuseum

Stockholms stadsmuseum kommer att vara stängt fram till 2017 och planerar inga utställningar eller programverksamhet 2016.

Kulturskolan

Kulturskolan har ännu inte utarbetat några särskilda planer inför Frihetsåret men ställer sig positiv till att uppmärksamma märkesåret och ge möjlighet för eleverna att skapa, belysa och tolka rättigheter som yttrandefrihet, tryckfrihet och offentlighetsprincip. Medarbetare bör i det sammanhanget få en introduktion till temat och kunskap om lagar när det gäller yttrandefrihet, tryckfrihet och upphovsrätt.

Konkret kan Kulturskolan erbjuda elever att delta i ämnesövergripande projekt som fördjupning. Tryckfrihetstemat kan också vara en utgångspunkt för en större föreställning som genomförs gemensamt i hela Kulturskolan eller någon av enheterna.

Bilagor:

- Skrivelse från Rasmus Jonlund (FP), Hanna Gerdes (FP) och Anne-Lie Elfvén (FP)
- Motion (2015:11) om ”Förslag att år 2016 ska firas som ett frihetsår för yttrande- och tryckfrihet”. Dnr: 106-460/2015. Remisstiden sträcker sig till den 4 september 2015.